

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

«Затверджено»

Голова приймальної комісії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Анатолій МВОСЬ

« 03 » квітня 2023 р.

Протокол № _____

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ
ДЛЯ УЧАСТІ У КОНКУРСНОМУ ВІДБОРІ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ДРУГОГО
(МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

на основі раніше здобутих рівнів вищої освіти бакалавра (НРК 6),
магістра, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста (НРК 7)

ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

освітньо-професійна програма – ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

ЛУЦЬК – 2023

Пояснювальна записка

Педагогіка дошкільна

Програма вступного іспиту з педагогіки дошкільної та методик викладання орієнтована на виявлення рівня підготовки випускників освітньо-кваліфікаційного рівня "молодший спеціаліст", (молодшого бакалавра), фахового молодшого бакалавра спеціальності "Дошкільна освіта" з метою продовження навчання за ступенем "бакалавр" 012 спеціальності "Дошкільна освіта". Вона відповідає змісту програми підготовки і містить у повному об'ємі основні категорії, поняття, терміни, факти педагогіки дошкільної та методик дошкільної освіти. Пропонований варіант програми передбачає чітке конструювання і розподіл навчального матеріалу за основними розділами: загальні питання педагогіки дошкільної; завдання, зміст, методи всебічного і гармонійного виховання дітей дошкільного віку; організація і планування педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти; заклад дошкільної освіти і сім'я; заклад дошкільної освіти і школа; методика формування елементарних математичних уявлень; методика розвитку рідної мови; методика ознайомлення з природою. Кожен з розділів поділений на теми. Виклад основних положень тем деталізований і полегшує вступнику пошук літературних джерел і орієнтирів для підготовки до вступного іспиту з педагогіки дошкільної та методик дошкільної освіти.

Пропонований варіант програми передбачає чітке конструювання і розподіл навчального матеріалу за основними змістовими модулями (розділами):

- I. Загальні питання педагогіки дошкільної.
- II. Завдання, зміст, методи навчання та виховання дітей дошкільного віку.
- III. Організація і планування педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти.
- IV. Заклад дошкільної освіти і сім'я.
- V. Заклад дошкільної освіти і школа.

Кожен з розділів поділений на теми. Виклад основних положень тем деталізований, що полегшує абітурієнту пошук літературних джерел і орієнтирів для підготовки до вступного іспиту з педагогіки.

Програма передбачає перевірку засвоєння вступниками теоретичних основ сучасної педагогічної науки, методик дошкільної освіти, ступінь розвитку їх професійного мислення та оволодіння практичними вміннями і навичками.

У ході іспиту вступник повинен показати:

- свою обізнаність із новими законодавчо-нормативними документами про дошкільну освіту в Україні, міжнародними правовими актами щодо освіти і дитинства, сучасними педагогічними технологіями дошкільного виховання;
- рівень засвоєння абітурієнтами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти та сім'ї;
- вміння планувати, організувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в дошкільному закладі, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні особливості, сприяти розвитку їх задатків та здібностей.

Методика логіко-математичного розвитку

Проблема логіко-математичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку показує актуальність та сучасність теми. Адже сформована логіко-математична компетентність допомагає сучасній дитині аналізувати різноманітні процеси, приймати рішення не лише згідно з чітко розробленими алгоритмами, але й коригувати власні дії у змінних умовах життя, що сприяє культурному, інтелектуальному розвитку особистості.

Математика займає важливу роль в розумовому вихованні дітей, у розвитку мислення та інтелекту. У дошкільному віці мислення дитини входить в нову фазу розвитку, а саме: збільшується коло уявлень дітей і йде перебудова розумової діяльності.

Логіко-математичний розвиток дошкільнят неможливий без використання цікавих

ігор, завдань, розваг. При цьому роль нескладного цікавого матеріалу визначається з урахуванням вікових можливостей дітей і завдань всебічного розвитку і виховання. Застосовується цікавий матеріал для того, щоб активізувати розумову діяльність, зацікавити математичним матеріалом, захоплювати і розважати дітей, розвивати розум, розширювати, поглиблювати математичні уявлення, закріплювати отримані знання і вміння, вправляти в застосуванні їх в інших видах діяльності, новій обстановці.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти отримають теоретичні знання та практичний досвід організації діяльності з розвитку усіх складових логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку, створення педагогічних умов для оптимізації процесу формування елементарних математичних уявлень, створення освітнього середовища, в якому логіко-математична компетентність гармонійно розвиватиметься у комплексі з іншими якостями особистості дитини.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика логіко-математичного розвитку» є ознайомлення студентів з теоретичними основами методики формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку, особливостями розвитку логіко-математичної сфери дошкільників; інтеграція знань студентів з дошкільної педагогіки, психології, анатомії і фізіології, методик дошкільної освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика логіко-математичного розвитку» є:

- ознайомлення студентів з питаннями методики формування елементів математики у дітей раннього і дошкільного віку;
- оволодіння студентами знаннями щодо психолого-педагогічних особливостей розвитку у дітей кількісних, просторових, часових уявлень;
- ознайомлення студентів з методами і формами, технологіями навчання дітей елементам математики в різних вікових групах закладу дошкільної освіти, відповідно до вимогам сучасної дошкільної дидактики;
- оволодіння студентами принципами реалізації наступності у формуванні елементів математики дітей в дошкільних закладах освіти та початковій школі;
- оволодіння студентами методами і прийомами діагностування логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку

Дошкільний вік – сенситивний період мовленнєвого розвитку дитини. Тому один із провідних напрямів діяльності вихователя дошкільного закладу – це формування усного мовлення та навичок мовленнєвого спілкування, що спирається на володіння рідною літературною мовою. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку є складовою частиною підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки майбутніх вихователів у сфері комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільника: оволодіння системою знань, необхідною для виховання мовленнєвої особистості дитини; своєчасного й ефективного опанування мовленням та мовою, як вагомим досягненням дошкільного дитинства, для здійснення комунікативно мовленнєвої діяльності; оволодіння дитиною літературними нормами і культурою мовлення та спілкування. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку, спрямована на засвоєння студентами закономірностей розвитку мови дітей на різних вікових етапах, оволодіння специфікою педагогічної діяльності, орієнтованої на формування в дітей мовлення й спілкування, опанування методів, форми та прийомів навчання дітей рідної мови.

Ключовими напрямами є підготовка студентів до виконання основних професійних функцій у сфері комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку, зокрема:

надання студентам знань про теоретико-методологічні й історичні засади дошкільної лінгводидактики, ознайомлення з основними напрямками розвитку дітей раннього та дошкільного віку, методами і прийомами розвитку мовлення дітей вказаних вікових періодів;

становлення наукового світогляду майбутніх педагогів, розвитку у них стійкого інтересу до самопізнання, самовиховання і самоосвіти;

формування здатності до аналізу особливостей мовленнєвого розвитку дітей на кожному віковому етапі;

засвоєння закономірностей, принципів та методики розвитку мовлення, мовленнєвого спілкування та навчання грамоти дітей дошкільного віку;

підготовка до практичного здійснення формування мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей в сучасних умовах дошкільного виховання;

вивчення, аналіз та узагальнення набутого практичного досвіду у закладах дошкільної освіти.

Компетентності, якими володіє здобувач

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей із особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

Методика формування уявлень про довкілля

Дисципліна «Методика формування уявлень про довкілля» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін, що пропонуються в рамках циклу професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності «Дошкільна освіта» на першому та другому роках навчання. Вона забезпечує загальний та професійний розвиток бакалавра та спрямована на

отримання поглиблених знань змісту, завдань і методики ознайомлення дітей дошкільного віку із предметним, соціальним та природним довкіллям. Цей курс розкриває науково-теоретичні засади, засоби, форми, методи і прийоми ознайомлення дітей з довкіллям та входження дитини в соціум, багатовекторність дитячих стосунків, шляхи соціалізації дитини, ставлення соціуму до дитинства, використання різних об'єктів та явищ природи у роботі з дітьми, враховуючи природне оточення закладу дошкільної освіти.

Структура навчальної дисципліни складається з трьох модулів: «Методика формування уявлень у дітей дошкільного віку про предметне довкілля», «Методика формування уявлень у дітей дошкільного віку про соціальне довкілля», «Методика формування уявлення у дітей дошкільного віку про природне довкілля».

Зміст першого модуля включає в себе такі теми: науково-теоретичні засади та зміст методики формування уявлень про довкілля; засоби та форми ознайомлення дітей з предметним довкіллям; методи і прийоми ознайомлення дітей із предметним довкіллям; методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів; виховання у дошкільників відповідального ставлення до довкілля. Даний модуль передбачає такі види завдань для студентів: складання моделі середовища як фактора розвитку, виховання та навчання дошкільника; порівняльний аналіз програмних завдань з ознайомлення з довкіллям для будь-якої вікової групи; розробка понятійно-категоріального апарату до теми; аналіз вимоги/правила до складання карт розумових дій; складання конспектів занять до кожного із запропонованих видів а) комплексне, навчально-пізнавальне, б) інтегроване, сюжетно-ігрове; в) предметне, навчально-ігрове; підбір комплексу ігор-стратегій для ознайомлення дошкільників з предметним довкіллям; розробка самостійно план-конспекту бесіди для старшої групи за змістом сюжетної картини; складання конспекту проведення дидактичної гри на закріплення якостей, властивостей, ознак предметів для дітей молодшого дошкільного віку; складання конспекту заняття з ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з якостями і властивостями паперу; порівняльний аналіз програмних завдань з ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів; підбір дидактичних ігор з ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з правилами дорожнього руху/правилами пожежної безпеки.

Другий модуль складається з таких тем: дитина дошкільного віку в соціальному довкіллі; особливості становлення взаємин дошкільника; методика ознайомлення дітей дошкільного віку з явищами суспільного життя. Цим модулем передбачені наступні види завдань: підготовка мультимедійних презентацій до одного з питань теми; складання бібліографії з теми; створення проблемних педагогічних ситуації на тему взаємовідносин дошкільників з дорослими та однолітками та запропонувати шляхи вирішення їх; участь у дискусії «Вплив субкультури на виховання та розвиток дошкільника»; підбір літературних творів (не менше п'яти) для ознайомлення дітей з національними символами України; підготовка сценарію свята на тему ознайомлення дітей з рідним краєм і батьківщиною/національними символами України.

Структура третього модуля містить наступні теми: куток природи як основна матеріальна база ознайомлення дітей з природою, рослини в кутку природи, тварини в кутку природи; ділянка дитячого садка як основна матеріальна база ознайомлення дітей з природою; методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою; форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою; засоби фіксації знань дітей про природу. Завдання передбачені даним модулем наступні: розробка характеристики змісту знань дітей, умінь,

навичок щодо вирощування рослин, догляду за тваринами; розробка рекомендацій/вимог до роботи педагога в процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з природою; розробка вимоги до підбору об'єктів кутка природи; перелік інвентарю та матеріалу для облаштування кутка природи у ЗДО; розробка вимог до планування і озеленення ділянки дитячого садка; складання конспекту заняття для дітей дошкільного віку на тему ознайомлення з ділянкою дитячого садка; підбір комплексу з будівельно-конструктивних/творчо рольових/дидактичних /рухливих ігор; підготовка методичних вимог до організації та проведення занять/екскурсій/цільових прогулянок на природі; оформлення календаря природи і погоди; складання гербарію з сезонних матеріалів; складання сценарію свята відповідно до пір року.

Метою курсу є формування професійної компетентності майбутніх вихователів, що передбачає володіння системою знань та педагогічним інструментарієм щодо формування уявлень у дітей дошкільного віку про предметне, соціальне та природне довкілля.

Мета курсу реалізується через систему завдань, а саме:

- узагальнення, уточнення та систематизація знань студентів про предметне та соціальне довкілля, природу;
- окреслення змісту інформації про властивості та якості предметів, про основи становлення взаємовідносин дошкільників з дорослими та однолітками, про об'єкти та явища природи, доступної розумінню дітей дошкільного віку, їх потреб та інтересів;
- формування умінь доцільно використовувати форми, методи, прийоми та засоби ознайомлення дітей з предметним соціальним та природним довкіллям;
- оволодіння студентами методикою розробки занять з ознайомлення дітей дошкільного віку з особливостями та якостями предметного, соціального та природного довкілля.

Методика фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку

Теорія і методика фізичного виховання як наукова та навчальна дисципліна формує систему фундаментальних знань, що визначає професійну діяльність педагога в галузі фізичного виховання підростаючих поколінь. Знання з теорії і методики фізичного виховання є необхідною умовою творчого вирішення завдання фізичної культури дітей раннього та дошкільного віку в різноманітних організаційних формах, вони створюють основу для особистої творчості та удосконалення педагогічної майстерності вихователя.

Теорія фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку – це наука про загальні закономірності фізичного виховання та формування особистості дитини. Вона має єдиний зміст та предмет вивчення з загальною теорією фізичного виховання. Однак її спрямованість обумовлена дослідженням різноманітних питань фізичного виховання дитини від народження до шести років і відповідно до цього – виявленням закономірностей управління розвитком дитини в процесі виховання та навчання фізичним вправам.

Вивчаючи особливості кожного вікового періоду, теорія фізичного виховання дошкільників, узагальнюючи наукові дані та практичний досвід, визначає завдання фізичного виховання, доцільні засоби та методи, оптимальні організаційні форми процесу фізичного виховання.

Мета навчальної дисципліни – засвоїти основи професійної діяльності педагога в галузі фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку, оволодіння майбутніми педагогами системою знань в галузі теорії та методики фізичного виховання, практичними вміннями та навичками з організації і проведення активних форм роботи з фізичної культури в закладі дошкільної освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіння майбутніми педагогами основними поняттями, завданнями та змістом навчальної дисципліни;
- формування стійкого інтересу до навчальної дисципліни, усвідомлення пріоритетності здійснення фізичного виховання дітей;
- формування у студентів практичних умінь і навичок виконання фізичних вправ та проведення всіх організаційних форм роботи з фізичного виховання;
- засвоєння знань та практичних умінь по наданню організаційно-методичної допомоги вихователям у забезпеченні оптимальних умов навчання, діяльності і відпочинку дітей раннього та дошкільного віку.

Тематичний зміст фахового випробування:

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ.

Тема 1. Педагогіка дошкільна як наука.

Педагогіка дошкільна як наука про виховання і навчання дітей від народження до періоду навчання в школі. Дошкільна педагогіка як галузь загальної педагогіки.

Значення і унікальність дошкільного віку для розв'язання завдань формування особистості. Видатні мислителі і педагоги минулого і сучасності, наукові дані про значення виховання в перші роки життя. Суспільне ставлення до дошкільного виховання як етапу, що визначає весь подальший розвиток людини. Поняття про дитинство як повноцінне життя людини.

Джерела педагогіки дошкільної. Методологія педагогіки дошкільної. Зв'язок педагогіки дошкільної з іншими науками, її місце в системі педагогічних наук. Методи педагогіки дошкільної.

Тема 2. Виховання і розвиток дітей у період дошкільного дитинства.

Методологія понять “розвиток”, “формування”, “виховання”. Філософські концепції розвитку. Фактори, що визначають розвиток особистості. Спадковість, соціальні умови життя і виховання як вирішальні фактори формування особистості. Особистість як об'єкт і суб'єкт виховання.

Провідна роль виховання в психічному розвитку дитини. Набуття в період дошкільного дитинства суспільного досвіду, оволодіння матеріальною культурою, формування здібностей та якостей особистості.

Роль діяльності /ігрової, навчальної, трудової/ і спілкування у формуванні активної творчої особистості. Організація дитячої діяльності як шлях підвищення її виховного впливу.

Педагогічна вікова періодизація дошкільного дитинства. Необхідність врахування вікових особливостей дітей та особливостей індивідуального розвитку у вихованні й навчанні.

Робота з обдарованими дітьми. Фізіологічні задатки обдарованості. Прояви обдарованості в дітей дошкільного віку. Діяльність обдарованих дітей. Зміст спільної роботи батьків і вихователів з обдарованими дітьми. Педагогічне управління взаєминами обдарованої дитини з ровесниками. Робота з батьками обдарованої дитини.

Поняття “важковиховуваність” і “педагогічна занедбаність”. Робота з педагогічно занедбанними дітьми. Причини і особливості педагогічної занедбаності у дітей дошкільного віку. Шляхи подолання педагогічної занедбаності. Робота вихователів з батьками важковиховуваної дитини. Профілактика важковиховуваності в дошкільному віці.

Тема 3. Мета, завдання та основні напрями формування особистості дошкільника.

Своєчасний, різнобічний розвиток дитини, задоволення її біологічних і соціальних потреб як мета дошкільного виховання. Умови для розвитку дитини в закладах дошкільної освіти. Визначення завдань дошкільного виховання на основі загальної мети виховання з урахуванням особливостей віку. Дошкільна педагогіка про завдання різнобічного розвитку дитини. Концепція дошкільного виховання. Гуманізація і демократизація цілей і принципів педагогічної роботи з дітьми. Системний і комплексний підхід у вихованні і навчанні дітей раннього і дошкільного віку. Психологічні основи і сутність педагогіки співробітництва. Завдання фізичного, розумового, морального, трудового, естетичного виховання. Комплексний підхід до виконання цих завдань.

Українська національна система виховання, її значення у вихованні дошкільників. Визначні педагоги й письменники про національне виховання (М.П. Драгоманов, С.Ф. Русова, П.Д. Грінченко, Т.Г. Шевченко, П. Куліш). Основні компоненти та засоби національної системи виховання. Народна педагогіка як прояв педагогічного досвіду народу. Суть народної педагогіки, її принципи, ідеали. Зміст розділів етнопедагогіки і використання надбань та заповідей народної педагогіки в навчанні і вихованні дітей дошкільного віку. Форми організації, методи і прийоми виховання народної педагогіки.

Тема 4. Програми виховання і навчання дітей дошкільного віку.

Значення програми виховання у забезпеченні різнобічного розвитку дітей. Перші програмні документи й галузі дошкільного виховання

Врахування демократизації суспільних відносин, державного суверенітету, потреби в гуманізації цілей і принципів педагогічної роботи з дітьми, необхідності диференційованого підходу до виховання дітей в науково створених сучасних програмових документів для дошкільних закладів. Програма виховання і навчання дітей як державний документ, що визначає цілі, завдання і зміст роботи закладу дошкільної освіти. Синтез теоретичних та методичних надбань педагогіки дошкільної у програмі. Порядок вибору дошкільним закладом програмного забезпечення. Авторські програми.

Загальна характеристика програми “Малюток” (З. Плохій, 1991 р.). Народознавча спрямованість змісту програми. Розподіл навчально-виховного матеріалу за розділами. Методичні рекомендації до програми “Малюток” (1993 р.).

Виховання дітей віком з 3 до 7 років за програмою “Дитина” (О. Проскура, 1992 р.). Становлення особистості дитини через розвиток її психічних процесів. Принципи добору змісту програми “Дитина”. Характеристика розділів програми.

Зв'язок закладу дошкільної освіти з батьками у змісті програми “Дитина в дошкільні роки” (Н. Денисенко, 1991 р.). Розділи програми. Врахування індивідуальних особливостей дитини при роботі за програмою “Дитина в дошкільні роки”.

Регіональні програми виховання і навчання дітей дошкільного віку. Програма “Українське дошкільля” (Львів) для дітей 4 – 7 років життя. Формування національних рис характеру дошкільників.

Авторські програми Л. Блудової, Н. Дернович, М. Єфименка та інші.

Базова програма навчання та виховання дітей дошкільного віку “Я у Світі”.

Оновлена програма “Дитина” та “Впевнений старт”.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Виховання і розвиток дітей раннього (переддошкільного) віку.

Тема 5. Виховання і розвиток дітей раннього віку.

Особливості розвитку дітей раннього віку. Швидкий темп розвитку дітей, раннє утворення умовних рефлексів. Мотивація необхідності і можливості виховання дітей перших днів життя. Взаємозалежність фізичного і психічного розвитку дітей у перші роки

життя. Особливості вищої нервової діяльності дітей перших двох років життя: легка збудливість, переважання процесів збудження над процесами гальмування, недостатня сила і врівноваженість нервових процесів, їх рухливість, легка виснажливність нервової системи, порівняно низька межа працездатності. Провідна роль дорослих у забезпеченні психічного розвитку дитини. Педагогічні правила виховання дітей з врахуванням особливостей їх віку. Єдність і сталість вимог, що висуваються до дітей, поступовість тренування гальмівних реакцій, недопустимість частих заборон і постійного обмеження рухливості дітей, різкої і частої зміни умов життя. Організація перших днів перебування дитини в дошкільному закладі та робота з батьками в цей період. Завдання виховання дітей перших двох років життя і специфіка їх реалізації в різних напрямках виховної роботи (при організації режиму дня, ігор дітей, занять з ними). Поняття про "госпіталізм", його причини і шляхи усунення.

Тема 6. Виховання дітей першого року життя.

Умови для дозрівання і розвитку дитини в період її внутрішньо-утробного розвитку. Забезпечення позитивного емоційного мікроклімату в сім'ї як запорука успішного внутрішнього розвитку дитини.

Вікові етапи та особливості розвитку дітей першого року життя. Завдання формування на кожному етапі потреб спілкування з дорослими. Режим дня дітей і організація режимних процесів. Організація і методика годування, вдягання, укладання, привчання до охайності. Умови для самостійної діяльності (ігри в манежі), набір іграшок і посібників. Індивідуальні заняття і заняття підгруп дітей. Планування занять. Індивідуальні заняття з розвитку аналізаторів, рухів, дій з предметами. Підготовчі етапи розвитку мови. Значення і способи формування позитивних емоцій. Робота з батьками дітей першого року життя.

Тема 7. Виховання дітей другого року життя.

Режим і організація життя дітей від одного року до двох. Розвиток дитини другого року життя (оволодіння ходьбою й іншими рухами, розвиток мови, спілкування, предметна діяльність). Удосконалення сприймання, емоційної сфери, подальший розвиток наочно-дійового мислення, поява елементарних узагальнень. Роль самостійної діяльності в розвитку дітей, удосконалення деяких її видів (користування розбірними іграшками, будівельним матеріалом.) Створення умов для гри й інших видів самостійної діяльності дітей: обладнання ігрових кімнат, добір іграшок, посібників. Прийоми налагодження спілкування, керівництва грою та іншими видами самостійної діяльності дітей.

Спілкування дітей з дорослими та один з одним, його пізнавально-розвиваюче значення. Виховання самостійності в опануванні способами спілкування. Опанування дітьми правил поведінки. Розвиток дітей в процесі навчання. Види занять і дидактичних ігор. Своєрідність методики ігор-занять. Удосконалення занять від першого до другого півріччя другого року життя. Заняття з розвитку мови і орієнтування дітей в навколишньому середовищі. Прийоми розвитку мови. Дидактичні ігри і заняття з формування у дітей предметної діяльності, їх значення для розумового розвитку дитини. Основні прийоми формування предметної діяльності з цікавими для них знаряддями.

Ігри і заняття з розвитку рухів. Прийоми навчання дітей основних рухів. Добір і використання гімнастичних комплексів і рухливих ігор. Основні методичні вимоги до їх проведення. Робота з батьками дітей другого року життя.

Тема 8. Виховання дітей третього року життя.

Характеристика розвитку дітей третього року життя. Розвиток основних рухів, мови, уваги, мислення, моральних якостей. Поняття про кризу в розвитку дітей третього року життя. Поява "Я-позиції" у дитини як самовідчуття, а не як самоусвідомлення і самооцінки.

Буянність емоцій, поняття про первинний егоїзм (егоцентризм дитини, його основні ознаки, можливості формування особистості з опорою на них). Подолання примх і вперто-

сті малих дітей на основі врахування їх індивідуальних потреб, особливостей, рухливості, прагнення до самостійності, копіювання дій і вчинків дорослих.

Поява в дітей перших рольових ігор. Педагогічна підтримка рольових ігор.

Режим дня у групі третього року життя і організація життя дітей. Забезпечення правильного чергування самостійної діяльності дітей і занять протягом дня. Організація і правила годування, сон, туалет дітей, фізичне виховання дітей на заняттях, у повсякденному житті. Розумове та естетичне виховання дітей. Види й методика проведення занять з дітьми.

Виховання позитивних взаємин між дітьми і перших моральних якостей дитини.

Привчання до самообслуговування, початок трудового виховання дітей.

Робота з батьками дітей третього року життя.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ, МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

Тема 9. Особливості формування особистості в дошкільному віці.

Поняття особистості у поглядах філософів, психологів та соціологів. Особистість як предмет педагогічного пізнання. Середовище та спадковість. Їх значення для детермінації розвитку особистості. Співвідношення понять “індивід”, “особистість”, “індивідуальність”. Системно-діяльнісний методологічний підхід до теорії особистості.

Роль соціального середовища у формуванні особистості. Соціалізація, розвиток та формування особистості. Особливості ранньої соціалізації дошкільника. Прояв рис особистості. Направленість особистості. Умови формування особистості в дошкільному віці.

Розвиток особистісних якостей дошкільника в колективі. Інтеріоризація та екстеріоризація особистісних рис в процесі взаємодії дитини з ровесниками. Гуманізація та індивідуалізація виховного впливу на дитину дошкільного віку в процесі формування її особистості та розвитку індивідуальності. Складові гармонійного розвитку особистості. Дитяча обдарованість в дошкільному віці.

Тема 10. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Основи теорії фізичного виховання дітей. Фізичне виховання і фізичний розвиток. Філософія співвідношення фізичного і психічного розвитку. Природничо-наукова основа фізичного виховання дітей.

Створення системи фізичного виховання в Україні. П.Ф. Лесгафт про фізичне виховання дітей дошкільного віку. Розвиток його ідей в теорії фізичного виховання /праці В.В. Гориневський, О.А. Аркін, Л.І. Чулицька, О.Г. Леви-Гориневська, Г.Н. Сперанський, Н.М. Щелованов, М.Е. Шейко, М.С. Кистяківська, Т.І. Дмитренко, Е.С. Вільчковський/. Значення досвіду кращих педагогів для розпитку теорії фізичного виховання.

Основні принципи теорії фізичного виховання. Місце ігор, позитивних емоцій у системі фізичного виховання дітей.

Гігієнічні умови, які сприяють фізичному розвитку дітей. Вимоги до приміщення, ділянки, їх обладнання.

Активні засоби фізичного виховання дітей. Рухи як активний засіб і необхідна основа фізичного й загального розвитку дитини, фізіологічна основа рухів. Небезпечність малорухомого способу життя.

Режим як активний засіб фізичного і загального розвитку дитини. Особливості його побудови і організації в закладах дошкільної освіти і вдома, фізіологічні основи режиму. Причини виникнення втоми, шляхи її усунення. Педагогічні вимоги до побудови режиму: постійність, визначеність, доцільність, розумність, рухомість, гнучкість, врахування індивідуальних особливостей дітей при його організації і проведенні. Зміни в режимі дня залежно від віку дитини і пори року. Особливості методики проведення режимних процесів

(харчування, сон, прогулянка). Врахування своєрідності розвитку хлопчиків і дівчаток. Індивідуальний підхід в процесі фізичного виховання. Розв'язування виховних і навчальних завдань під час здійснення режимних процесів.

Тема 11. Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Основи теорії розумового виховання й навчання дітей. Методологічна основа розумового виховання і навчання. Психологічні і фізіологічні основи розумового виховання. Роль чуттєвого досвіду в пізнанні дитиною навколишнього світу. Зв'язок мислення з емоціями. Роль діяльності в розумовому розвитку дитини.

Завдання розумового розвитку дитини. Знайомство дітей з навколишньою дійсністю як основа розумового виховання. Зміст знань про навколишнє середовище в дошкільному віці, поступове їх розширення і поглиблення. Своєрідний характер знань дітей, повідомлення дітям елементарних, науково-вірогідних, систематизованих даних. Виховний характер знань. Обсяг знань про природу, працю людей, про деякі суспільні події, які наведені в програмах виховання в ЗДО. Ознайомлення дітей з предметами, їх якостями і властивостями, з діяльністю людей, з простішими явищами, доступними для їх розуміння.

Сенсорний розвиток та виховання. Значення сенсорної культури для знайомства з навколишнім світом. Завдання і зміст сенсорного виховання. Сенсорне виховання у системах Ф. Фребеля, М. Монтесорі, О. Декролі. Система сенсорного виховання в сучасній дошкільній педагогіці.

Тема 12. Навчання дітей дошкільного віку.

Провідна роль навчання в розумовому розвитку дитини. Розвиток ідеї навчання дітей дошкільного віку в зарубіжній педагогіці (Я.-А. Каменський, Й.Г. Песталоці, Ф. Фребель, М. Монтесорі, В.Ф. Одоєвський, К.Д. Ушинський, Є.І. Тихеева.)

Дошкільна педагогіка про навчання як засіб виховання. Розробка питань теорії дошкільного навчання в працях К.О. Фльоріної, Л.С. Виготського, О.П. Усової, О.В. Запорожця, Н.М. Аксаріної, Р.С. Буре.

Навчання як двосторонній процес взаємозумовленої діяльності вихователя й дитини. Дидактичні принципи навчання в ЗДО.

Формування передумов навчальної діяльності в дошкільному віці. Прийняття навчального завдання, формування навчальних умінь (уміння слухати і чути, планувати, організовувати робочі місця, самоконтроль і самооцінка), навчальні мотиви.

Методи розумового виховання і навчання дітей. Класифікація методів. Характеристика наочних, словесних, практичних, ігрових методів і прийомів, Проблема навчання дошкільників. Поєднання методів застосування їх з урахуванням вікових особливостей. Запитання дітей, відповіді на них вихователів і батьків.

Форми навчання дітей у ЗДО (елементи навчання в повсякденному житті, дидактична гра, екскурсія, заняття). Заняття як провідна форма навчання, розвиваючий та виховний характер занять. Значення занять для всебічного розвитку особистості дитини, виховання в неї інтересу до учіння, підготовки до школи).

Єдність освітньої і виховної роботи на заняттях: відповідність змісту занять завданням виховання у дітей розумової активності, допитливості, пізнавальних інтересів, оволодіння суспільно виробленими засобами пізнання: сенсорними еталонами, наочними моделями та ін.; умінь точного виконання завдань і розвиток творчих здібностей, вигадки й ініціативи.

Особливості змісту й методики проведення занять у різних вікових групах і малокомплектних дитячих закладах. Організація навчання в молодшому, середньому і старшому дошкільному віці. Різні види і характер занять.

Підготовка педагога до проведення занять. Роль взаємодії вихователя і вихованців на заняттях. Переорієнтування вихователів з репродуктивних методів навчання на продуктивні, на розв'язання з дітьми проблемно-пошукових завдань, активізацію живого,

невимушеного спілкування дітей, формування ініціативної мови, способів дій, поведінки. Використання дітьми одержаних на заняттях знань, умінь та навичок у самостійній діяльності та в повсякденному житті. Застосування досвіду педагогів-новаторів в організації навчання дошкільників.

Тема 13. Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Теоретичні основи трудового виховання дітей дошкільного віку. Своєрідність праці дітей дошкільного віку, її виховне значення. Спільне і відмінне в грі та праці дітей у дошкільному періоді життя.

Дослідження трудового виховання дошкільників (Я.З. Неверович, В.Г. Нечасва, З.Н. Борисова, Р.С. Буре, В.І. Логінова, В.О. Павленчик).

Завдання трудового виховання: ознайомлення дітей з працею дорослих, виховання в дітей трудових умінь і навичок, позитивного ставлення до праці, працьовитості, становлення в праці початків експериментування, дитячої творчості. Зміст роботи щодо ознайомлення дітей з працею дорослих у кожній з вікових груп.

Спільна праця з дорослими та традиції народної педагогіки як засоби виховання інтересу до праці, бажання працювати, пошани до праці дорослих. Принципи організації трудової діяльності дітей дошкільного віку.

Залучення дітей до праці, розподілу обов'язків, контролю за виконанням, вимогливість у поєднанні з допомогою, порадою, привчання до ретельного виконання роботи, заохочення зусиль. Місце праці в режимі дня, гігієнічні вимоги до праці дітей і трудового обладнання. Виховання трудових умінь і навичок – передумова для морального виховання в праці. Шляхи формування трудових умінь і навичок. Формування у дітей загальних компонентів трудових дій, елементів культури праці.

Види праці дітей: самообслуговування, господарська праця, праця в природі, ручна праця. Зміст і виховне значення кожного виду праці. Відповідність праці силам дітей, їх потребам та інтересам.

Організація індивідуальної і колективної форм роботи дітей: доручення, чергування, робота невеликими групами і всім дитячим колективом. Трудові доручення. Їх особливості і виховне значення. Зміст і організація доручень. Види доручень, керівництво ними. Чергування. Виховне значення чергування. Зміст роботи чергових в різних вікових групах. Керівництво вихователя працею чергових.

Колективна праця дітей, її зміст і види. Об'єднання дітей загальною метою, спільними зусиллями при виконанні колективної роботи. Привчання дітей до елементарного планування загальної і спільної роботи. Поступове підвищення вимогливості до якості роботи, до самостійності у дітей, працелюбності, колективізму, відповідальності, нетерпимості до неробства та безладдя. Спрямування програми трудового виховання дітей у зарубіжних дитячих садках. Створення у сучасному національному ЗДО та в сім'ї умов для праці дітей із урахуванням українських національних традицій.

Тема 14. Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Поняття моралі. Національні і загальнолюдські моральні цінності. Видатні педагоги про моральне виховання маленьких дітей. Вирішальна роль середовища і виховання в засвоєнні дітьми моральних норм і правил поведінки. Зміст морального виховання дітей. Взаємозв'язок моральних почуттів, уявлень, звичок і досвіду в моральному розвитку дитини. Об'єктивний та суб'єктивний підхід до морального виховання дітей. Методи і умови морального виховання в сім'ї і ЗДО.

Виховання моральних якостей особистості, колективістських якостей. Передумови формування особистості дитини, її своєрідність. Новоутворення та підпорядкування мотивів у дошкільному дитинстві як ознака розвитку особистості. Поступовий розвиток колективної спрямованості особистості. Умови, необхідні для морального виховання

особистості.

Індивідуалізація виховання дошкільників. Ю.А. Аркін про можливості індивідуалізації виховання в ЗДО. Дослідження і кращий досвід індивідуального виховання (Я.І.Ковальчук та ін.).

Дитячий колектив - важлива умова формування особистості. Н.К. Крупська про виховання особистості в колективі, формування колективізму. А.С.Макаренко про взаємодію особистості і колективу. Поняття "дитячий колектив". Його специфіка, етапи розвитку, засоби створення дитячого колективу. Складність взаємовідносин у дитячому колективі, місце дитини в колективі ровесників. Виховання у кожної дитини організаторських умінь, активності, доброзичливості, справедливості, справедливого ставлення до товаришів. Особливий підхід до виховання дітей-"організаторів".

Потреба у спілкуванні - основний фактор, який визначає розвиток відносин (М.І. Лисіна), Різні форми спілкування в різних вікових групах. Формування колективізму: від симпатій до близьких людей і ровесників, тобто найпростіших форм спілкування, до співпраці на основі загальної мети, товариської взаємодопомоги, до усвідомленого виконання дитиною вимог товаришів і колективу, уміння рахуватися з їх інтересами. Особисті взаємостосунки дітей у малих групах, "їх вплив на колективні взаємостосунки".

Керівництво колективними взаємостосунками дітей. Правила взаємостосунків в колективі для дітей різних вікових груп. Створення умов, які сприятливі для формування в дітей досвіду колективних стосунків.

Формування у дітей дружніх стосунків. Роль дружби в житті дитини і дошкільного дитячого колективу. Розвиток дружби, її мотивів. Формування уявлень про дружбу. Методи, що сприяють виникненню і поглибленню дружби.

Взаємодопомога і зацікавленість кожного в загальному успіху. Види взаємодопомоги дітей, роль вихователя в створенні взаємостосунків, заснованих на взаємодопомозі. Конфлікти між дітьми, їх причини. Привчання дітей до самостійного улагодження конфліктів. Дослідження педагогів у галузі групових взаємин, виховання колективних взаємовідносин дошкільників (Л.В. Артемова, Т.Я. Маркова, В.Г. Нечаєва, Т.О. Рєпіна, Я.Л. Коломінський, В.О. Киричук)

Виховання гуманізму. Поступове засвоєння дитиною понять "добро", "зло", об'єднання емоційної і етичної оцінки. Виховання гуманного ставлення до оточуючих, специфіка вияву дитиною доброти, чутливості, чуйності співстраждання і співраді, справедливості, турботливості. Причини негуманного ставлення до людей, тварин, рослин. Методи виховання гуманних почуттів, гуманної поведінки.

Виховання громадянських якостей. Розвиток почуттів обов'язку і відповідальності, почуття власної гідності, здатності до самосвідомості та самовиховання як первинної основи соціальної активності.

Особливості вияву в дошкільному віці чесності, правдивості, скромності, їх виховання.

Виховання вольових рис особистості дитини. Значення волі для виховання моральних рис особистості. Нестійкість поведінки дітей через слабкість гальмування, здатності до зусиль. Важливість збігу мети для розвитку волі дитини молодшого дошкільного віку. Формування в дошкільника вміння поєднувати поняття "хочу" та "треба". Особливе значення в цьому гри, занять. Вплив успіху і неуспіху діяльності на досягнення поставленої мети. Небезпечність накопичення досвіду незавершеної діяльності безуспішних зусиль.

Вередування і впертість дітей, їх причини. Педагогічні умови попередження вередувань і впертості. Методи перевиховання вередливих і впертих дітей.

Виховання у дітей любові до рідного краю. Національні та загальнолюдські цінності - основа патріотичного й інтернаціонального виховання. Завдання і зміст виховання в дітей любові до своєї Вітчизни.

Родинна педагогіка - першоджерело формування в дітей любові до матері, рідних,

близьких, усвідомлення родоводу, пошани до сім'ї та своїх предків. Своєрідність вияву почуттів патріотизму та національної свідомості у дітей дошкільного віку. Основні шляхи і засоби виховання патріотичних почуттів: рідна мова як засіб навчання і виховання; елементи рідної історії як джерело духовності рідного народу і народів, то здавна живуть на території держави. Природа рідного краю як фундамент національної духовності, культури, екологічного світобачення, відчуття гармонії природи і людини, фольклор – перлина народної мудрості, яка відображає культурно-історичний, мистецький шлях, долю народу: національне і професійне мистецтво; народний календар - енциклопедія культури праці, побуту, дозвілля народу; національна символіка як засіб консолідації нації в єдине історичне ціле, родинно-побутова культура як народне розуміння краси й моралі традицій, дотримання заповітів батьків і предків; народні традиції – фундамент ідейних і моральних цінностей. Виховання поваги до дорослих і дітей інших національностей, шанобливого ставлення до їх звичаїв і культури. Зміст інтернаціонального виховання в ЗДО - ознайомлення з працею, побутом, культурою, мистецтвом, іграми різних національностей. Роль різних видів діяльності в цій роботі. Сучасні дослідження і передовий досвід виховання дітей у дусі патріотизму.

Виховання культури і дисциплінованості. Сутність дисциплінованості. Своєрідність дисциплінованості дитини, розвиток цієї якості в дошкільному віці. Виховання дітей у дусі свідомої дисципліни. Засоби внутрішнього гальмування - необхідна умова виховання дисциплінованості. Міра активності і гальмування у вихованні дітей. Необхідність врахування особливостей нервової системи дитини при вихованні дисциплінованості. Роль авторитету дорослих у вихованні дошкільників. Причини порушення дітьми правил поведінки. Попередження можливих порушень дисципліни, справедливість покарань. Допустимі і недопустимі покарання. Виховання культури поведінки, культурно-гігієнічних навичок, культури спілкування і культури діяльності. Зв'язок зовнішньої культури з внутрішньою з моральними почуттями і свідомістю. Навички культури поведінки для різних вікових груп, методи і прийоми їх формування (Г.П. Лаврентьєва, С.В. Тетеріна).

Тема 15. Екологічне виховання дітей дошкільного віку.

Екологічне виховання як ціль виховної взаємодії з дітьми дошкільного віку. Зміст екологічного виховання. Організація та керівництво екологічним вихованням дітей на заняттях закладу дошкільної освіти. Особливості використання спостережень, система їх організації та аналізу. Характеристика об'єктів для спостереження під час цільових прогулянок у природу.

Пошуково-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку в процесі екологічного виховання. Вимоги до знань дітей про природу. Експериментальна діяльність з предметами живої та неживої природи.

Пізнавальний потенціал екологічних знань. Аналіз природного довкілля. Екологічні знання про тварин, сонце, рослинний світ. Аксиологічний потенціал екологічних знань (матеріальна, морально-естетична, санітарно-гігієнічна, рекреаційна цінність природи).

Тема 16. Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Основи теорії естетичного виховання. Вихідні положення вчення про естетику – методологічна основа естетичного виховання. Вплив прекрасного на всебічний розвиток дитини. Своєрідність естетичного сприймання, естетичних переживань дітей дошкільного віку. Основні принципи естетичного виховання дітей: єдність естетичного, ідейного і морального виховання; провідна роль виховання і навчання в естетичному розвитку дітей; комплексне використання різних видів діяльності дитини; забезпечення естетики життя і побуту дітей; необхідність активного включення дітей в різноманітні види творчої діяльності.

Завдання естетичного виховання: розвиток сприймання прекрасного, естетичних почуттів і уявлень дитини; залучення до художньо-творчої діяльності і формування основ

смаку; розвиток творчих здібностей в різних видах діяльності.

Засоби естетичного виховання дошкільників: гра та іграшка, мистецтво, естетика побуту, природа, праця, художнє навчання, самостійна художня діяльність, народні свята, традиції, звичаї. Роль кожного із засобів у формуванні найважливіших сторін психічного життя дитини – емоційної сфери, образного мислення, уяви, художніх і творчих здібностей. С.Ф. Русова про роль природи і мистецтва у розвитку естетичних сприймань у дітей. Умови естетичного виховання дітей засобом предметного середовища: образотворче мистецтво як засіб розвитку естетичної активності особистості дитини.

Проблеми дитячої творчості. Педагогіка про можливість і необхідність виховання у дітей творчих здібностей. Своєрідність дитячої художньої творчості. Ознаки, які свідчать про наявність творчих проявів у діяльності дитини. Основні шляхи розвитку художньої творчості. Єдність і взаємодія навчання, умінь і навичок художньої діяльності та розвитку творчих здібностей. Види художньої діяльності. Значення самостійної художньої діяльності дітей для різнобічного розвитку особистості дитини і підготовки її до навчання в школі. Індивідуальна робота з дітьми різного рівня розвитку творчих здібностей. Зарубіжні теорії художньо-творчого розвитку (С. Холла, З. Фрейда, М. Монтесорі, Ш. Бюллера).

Методи естетичного виховання. їх залежність від педагогічних цілей і особливостей виду дитячої діяльності, методів естетичного виховання, джерела знань, виду художньої діяльності, навчальних завдань, рівня розвитку художньо-творчих здібностей та ін.

Тема 17. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Гра - активний чинник виховання і розвитку культури дошкільника, своєрідна академія його життя. Гра як актуальна потреба дошкільника. Гра - провідна діяльність дитини, в якій відбувається її психічний розвиток. Місце дитини в грі як творця і суб'єкта його власної діяльності. Гра як універсальний засіб формування взаємостосунків дорослих з дитиною і дітей між собою. Гра - специфічна форма діяльності, засобом якої дорослі можуть проникати в світ дитини і впливати на неї. Спілкування в процесі гри як спосіб встановлення нових зв'язків зі світом.

Походження гри в історії суспільства, зв'язок її з працею і мистецтвом (Г.В. Плеханов, Д.Б. Ельконін). Гра - своєрідний спосіб відображення життя (К.Д. Ушинський, П.Ф. Лесгафт). Н.К. Крупська, А.С. Макаренко, С.Ф. Русова про гру як творчу діяльність, її зв'язок з працею.

Теорії походження гри К. Гросса, С. Холла, З. Фрейда, А. Валлона та їх послідовників. Різні теоретичні аспекти використання гри в педагогічному процесі ЗДО (Л.В. Артемова, Р.Й. Жуковська, Д.В. Менджеричька, Н.Я. Михайленко, С.Л. Новоселова, О.П. Усова та ін.). Класифікація дитячих ігор. Характеристика та типові особливості кожного виду ігор. Творчі ігри: сюжетно-рольові, театралізовані, режисерські, будівельні. Ігри з правилами. Народні, дидактичні, рухливі, розвиваючі, комп'ютерні. Особливості навчання, виховання розвитку дітей у різних видах ігор.

Місце гри в педагогічному процесі та в режимі дня дошкільних закладів. Фізіологічне та психологічне обґрунтування потреби дитини в грі. Педагогічне обґрунтування гри як засобу виховання дошкільників: зміст гри, оптимальна педагогічна дієздатність гри як результат її змістовності та опосередкованого керівництва опануванням дітьми доцільним змістом.

Мотиви гри - надзвичайно сильні рушійні сили впливу на дитину. Здатність гри розвиватися від елементарних до вищих стадій (Д.К. Ельконін, О.П. Усова) відповідно до розвитку інтересів дітей: від предметного світу до елементарних взаємодій і врешті до гуманних та колективних взаємин.

Творчі, сюжетно-рольові ігри. Структурні компоненти гри. Закономірності розвитку гри в зв'язку із загальними закономірностями розвитку дитини.

Виникнення, розвиток гри, її виховні функції в ранньому дитинстві. Опанування дітьми способами дій з предметами та іграшками. Предметна діяльність - передумова

формування гри. Відображувальна гра - початкова стадія сюжетно-рольової гри. Організація вихователями ігор дітей. Комплексний метод керівництва іграми дітей раннього віку (К.В. Зворигіна).

Становлення гри в дошкільному дитинстві. Розвиток індивідуальної гри кожної дитини – передумова виникнення сюжетно-рольових спільних ігор дітей. Сюжетно-відображувальна гра – передумова сюжетно-рольової гри. Спільна сюжетно-рольова гра – провідна форма ігрової діяльності. Розгорнута форма сюжетно-рольової гри – запорука її виховної дієздатності. Високий рівень гри - передумова готовності до школи. Критерії розвитку ігрової діяльності дошкільника. Збагачення і ускладнення змісту гри в дошкільному віці. Мотиви вибору гри, їх зміни з віком і розвитком дитини. Розвиток ігрової творчості: здібності до задуму, цілеспрямованості, плановості гри, уміння застосовувати і комбінувати знання, творчо розв'язувати ігрове завдання. Зв'язок між розвитком ігрової творчості і формуванням особистості дитини. Роль і ігровий образ. Засоби створення образу. Роль вихователя в сюжетно-рольовій грі. Особливості керування іграми. Орієнтація на психологію граючої дитини, врахування її потреб, інтересів, задумів, бажань.

Комплексний підхід до організації й керування грою (Л.В. Артемова). Змістовність гри, різноманітність тематики, сюжету, ролей як віддзеркалення цікавого життя дитини, багатоманітності її зв'язків із навколишньою дійсністю. Типове в змісті сюжетно-рольових ігор. Особливості ознайомлення з навколишньою дійсністю з метою збагачення дитячих ігор. Творчий сплав у грі стихійного і набутого під керівництвом вихователя досвіду й знань. Використання іграшок як опосередкованого засобу активізації й реалізації в грі творчих задумів дітей.

Опосередковане спрямування ігрової діяльності дітей: постановка ігрових завдань, створення ігрових ситуацій, ситуацій вибору, активізація ігрового спілкування, взаємин. Керівництво організаційними /реальними/ взаєминами дітей за допомогою правил спільної гри. Способи оптимізації взаємного впливу дітей один на одного в дитячому товаристві. Культивування здібної творчої індивідуальності, організаторських умінь, активності особистості як основи розмаїтості гри. Розвиток симпатії, гуманних почуттів, колективних взаємин, справедливості, добропорядності. Непорозуміння й суперечки, їх причини, способи їх попередження й усунення.

Театралізовані ігри. Різновиди театралізованих ігор: режисерські та драматизації. Режисерські - настільні ігри; театр іграшок, театр картинок; стендові ігри - стенд-книжка, фланелеграф, тіньовий театр, кругова панорама. Ігри-драматизації: з пальчиками, з ляльками бібабо, власне драматизація, імпровізація. Типове та особливе в структурі сюжетно-рольової і театралізованої гри. Тематика і зміст театралізованих ігор. Їх місце в педагогічному процесі. Організація методики керівництва театралізованими іграми дітей різних вікових груп. Активізація дітей на всіх етапах підготовки та проведення гри. Співробітництво дітей один з одним та з дорослим у грі. Творчість дітей. Опанування дітьми засобами емоційної виразності. Навчально-виховні можливості театралізованих ігор, їх використання вихователем. Поєднання засобів різних видів ігор в розігруванні певного художнього твору. Вимоги при доборі малих форм народної творчості, літературних творів для театралізованих ігор. Позитивні образи й ролі. Проблема негативного персонажу в керівництві грою.

Динамічність, виразність, характерність оснащення театралізованих ігор. Іграшки-саморобки з природного та іншого матеріалу в театралізованих іграх. Ігри з правилами - дидактичні й рухливі ігри. Структура ігор з правилами. Спільне й відмінне ігор з правилами та сюжетно-рольових. Ігри з правилами як форма навчання та виховання, що відповідає віковим особливостям дітей. Відмінність навчальних завдань дидактичних та рухливих ігор. Ідентичність виховного впливу ігор з правилами. Місце цих ігор у режимі дня та педагогічному процесі дошкільних закладів.

Функції дидактичної гри. Значення її для сенсорного, розумового розвитку.

Формування всебічної розвиненої творчої особистості дитини. Дослідження дидактичних ігор у дошкільній педагогіці (С.І. Тихеева, Ф.Н. Блехер, Е.Н. Аванесова, Л.В. Артемова, В.Х. Хачапурідзе, А.Й. Сорокіна, Є.І. Удальцова, А.К. Бондаренко, О.Н. Янківська). Види дидактичних ігор. Зміст дидактичних ігор. Особливості організації та керівництва дидактичними іграми дітей різних вікових груп. Народні дидактичні, рухливі, хороводні ігри. Їх педагогічна цінність як засобу прилучення дітей до національної культури.

Комп'ютерна гра – сучасний різновид дидактичної гри. Педагогічні та гігієнічні вимоги до організації цих ігор. Особливості співпраці дитини з комп'ютером. Комп'ютерно-пошукова діяльність дошкільників. Комп'ютерно-ігровий комплекс у педагогічному процесі ЗДО.

Розвиваючі ігри, їх особливості. Розвиток творчих здібностей у сприятливій атмосфері для вільної й радісної творчості, самостійного мислення, вибору й прийняття рішення. Цікаві, розважальні завдання. Загадки-завдання - жарти, розваги.

Тема 18. Використання іграшки у навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти.

Іграшка - найважливіший засіб розвитку гри. Роль іграшки в задоволенні потреби дитини в грі, здійсненні задумів у виконанні ролі. Освітній та виховний вплив іграшок. Історія іграшки як предмета мистецтва та засобу виховання. Різновиди іграшок: народні, образні, дидактичні, розвиваючі, предмети багатоцільового призначення, предмети-замінники.

Зв'язок гри з конструюванням і працею. Конструктори і будівельний матеріал у дитячих іграх. Різноманітний характер будівельних ігор. Використання в грі конструктивних умінь, різних видів іграшок-саморобок.

Використання іграшки в педагогічному процесі (Л.В. Артемова, Н.Я. Михайленко, С.Л. Новоселова, Є.А. Фльоріна).

МОДУЛЬ IV. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 19. Система дошкільного виховання в Україні.

Історія становлення і розвитку системи суспільного дошкільного виховання. Дошкільне виховання як елемент системи народної освіти XVIII ст. Перші дошкільні заклади в Україні XIX ст. (дошкільні заклади О. Чернишової, 1858 р., сестер Марії та Софії Ліндфорс, 1862-64 р.р.). Народні дитячі садки початку XX ст. Формування першої мережі дошкільних закладів. Державна підтримка розвитку системи дошкільного виховання радянської доби.

Дитячі дошкільні заклади як перша ланка державної системи освіти в Україні. Типи дошкільних закладів. Функції дошкільних закладів. Організаційно-педагогічні умови функціонування закладу дошкільної освіти. Комплектація груп дітей закладу дошкільної освіти за віком.

Народність, культуровідповідність, природо відповідність, гуманізація, демократизація, безперервність та етнізація – концептуальні засади діяльності системи дошкільного виховання в Україні.

Тема 20. Нормативно-правове забезпечення діяльності закладу дошкільної освіти.

Основні документи, що регламентують діяльність дошкільного навчального закладу. Законодавчі основи діяльності закладу дошкільної освіти.

Регулювання діяльності системи дошкільної освіти у змісті Закону України “Про освіту”.

Закон України “Про дошкільну освіту”. Структура Закону, зміст розділів. Основні

положення діяльності закладу дошкільної освіти, що врегульовуються Законом України “Про дошкільну освіту”.

Положення про дошкільний виховний заклад України. Типи ЗДО порядок їх комплектування. Визначення учасників навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти. Управління ЗДО. Фінансово-господарська діяльність ЗДО закладу та контроль за його діяльністю.

Концепція дошкільного виховання в Україні.

Базовий компонент дошкільної освіти (2021р.).

Тема 21. Особистість вихователя закладу дошкільної освіти.

Роль вихователя та його відповідальність за розвиток особистості дитини. Народна педагогіка, класики педагогіки про особистість вихователя. Спрямованість та моральне обличчя вихователя. Основні особисті якості. Постійне підвищення культурного рівня, загальноосвітньої підготовки професійної майстерності вихователя. Спрямованість особистості вихователя. Любов та повага вихователя до дитини. Розуміння психології дошкільника. Свідоме, вільне володіння різноманітними методами та прийомів виховання, адекватне їх застосування стосовно індивідуальності кожної дитини, конкретних умов та ситуацій.

Знання й педагогічні здібності вихователя. Предмет і засоби праці вихователя закладу дошкільної освіти. Структура його діяльності. Мотиви педагогічної діяльності. Професійні уміння вихователя: гностичні, конструктивні, комунікативні й організаційні уміння. Взаємозв'язане застосування вихователем професійних умінь. Ставлення до педагогічної праці. Педагогічне спілкування в діяльності вихователя ЗДО. Пізнання педагогом своїх вихованців. Умови та засоби оптимального педагогічного спілкування. Педагогічний такт. Опанування засобами педагогічної майстерності, вільне користування ними в міжособистністному спілкуванні. Співробітництво з вихованцями як суб'єктами педагогічного процесу. Зворотний зв'язок з дошкільниками. Ставлення дітей до особи вихователя.

Стилі педагогічного спілкування: демократичний, авторитарний, потурання. Порівняльний вплив стилю спілкування вихователя на вихованців. Наслідки кожного стилю в діяльності, поведінці дітей, ставлення до навколишньої дійсності. Опанування демократичними методами роботи з дітьми. Вплив вихователя на формування мотиваційної сфери, оцінки та самооцінки дошкільника, мікроклімату в групі.

Вихователь - основна фігура педагогічного колективу. Роль кожного вихователя у створенні сприятливого психологічного клімату в педагогічно-обслуговуючому мікроколективі групи та колективі закладу дошкільної освіти. Соціальні очікування вихователів стосовно педагогічно-адміністративного керівництва дошкільним закладом. Творча спрямованість педагогічного колективу як важлива умова результативності діяльності його членів.

Мотиви вибору спеціальностей дошкільного профілю. Методи вивчення ефективності роботи вихователя та сприйняття його дітьми.

Тема 22. Планування діяльності закладу дошкільної освіти.

Діагностика стану розвитку закладу дошкільної освіти як освітньої системи та об'єкту планування. Планування діяльності освітньої системи як ланка управлінської діяльності. Взаємодія управління, планування та діагностики стану розвитку освітньої системи.

Перспективне планування. Вимоги до перспективного планування у дошкільному закладі. Форми перспективного планування. Зв'язок перспективного планування зі змістом програм виховання та навчання дітей та планом діяльності закладу дошкільної освіти. Контроль за виконанням документів перспективного планування.

Календарне планування роботи в групі. Джерела календарного планування. Зв'язок

календарного та перспективного планування роботи з дітьми. Урахування індивідуальних особливостей дітей групи. Звітність в процесі календарного планування роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V. ЗВ'ЯЗОК ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ.

Тема 24. Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї.

Зростання значення сім'ї в житті людини. Українське законодавство про сім'ю, охорону материнства і дитинства, про відповідальність сім'ї за виховання дітей, про допомогу сім'ї. Єдність цілей і завдань суспільного і сімейного виховання. Концепція дошкільного виховання про єдність суспільного і сімейного виховання.

Вихователь і батьки. Мотиви взаємодії вихователя з батьками. Умови успішності співпраці з батьками і рідними дітей. Причини непорозумінь і конфліктів вихователів з батьками, їх попередження та способи вирішення. Організація роботи з сім'ями дітей, які до трьох років виховувалися в сім'ї: патронаж на дому, консультації, школи матерів і консультативні пункти для матерів.

Особливості й умови сімейного виховання. Проблеми виховання дошкільників у сім'ї. Типові помилки і труднощі батьків. Роль прикладу батьків і їх авторитету, виховання поваги до старших, дружба поміж дітей, участь дітей у домашній праці, необхідність правил поведінки, виховання слухняності. Народна педагогіка про провідні напрями родинного виховання.

Використання кращих традицій української народної педагогіки, дитячої літератури, мистецтва в сімейному вихованні.

Режим для дітей, їх дозвілля, ігри, заняття з ними. Догляд за дитиною, турбота батьків про їхнє здоров'я. Кращий досвід сімейного виховання.

Тема 25. Батьківські збори у закладі дошкільної освіти .

Педагогічна освіта батьків. Формування батьків як педагогів: розуміння ними інтересів і потреб дитини, усвідомлення власних труднощів і помилок, пошук шляхів їх подолання.

Необхідність підвищення педагогічної культури батьків засобами педагогічної пропаганди. Вимоги до її змісту, врахування особливостей аудиторії (професії, загального культурного рівня, педагогічної грамотності).

Різноманітність форм і методів педагогічного просвітництва - колективні та індивідуальні. Батьківські збори у дошкільному закладі як форма педагогізації батьків. Вимоги до проведення батьківських зборів. Підбір тематики батьківських зборів та способів підготовки тематичних доповідей.

Характеристика форм роботи ЗДО з сім'єю. Залучення батьків до участі в житті дитячої установи.

Організація батьківської громадськості. Вивчення, узагальнення і поширення досвіду сімейного виховання. Посібники для батьків.

Тема 26. Наступність у діяльності закладу дошкільної освіти та школи.

Теоретичні передумови наступності у навчально-виховному процесі. Актуальні проблеми наступності сучасного закладу дошкільної освіти та школи. Біологічні основи наступності у навчанні та вихованні дітей. Психологічні основи підготовки дітей до навчання в школі.

Основні завдання наступності. Сутність перспективи і ретроспективи в цій проблемі. Необхідність узгодження програм і методів навчання і виховання дітей в ЗДО і школі. Значення дошкільної підготовки для успішного навчання дітей в школі, формування передумов навчальної діяльності. Специфіка методів навчання - форм організації навчання і форм організації роботи з дітьми на перших етапах шкільного життя.

Зміст виховної і навчальної роботи в підготовчих групах дитсадка. Навчання рідної мови дошкільників. Формування належної рухової активності дітей. Вироблення в дітей графічних навичок письма. Роль художньої літератури у формуванні любові до читання. Формування елементарних математичних понять, навичок лічби, логічних прийомів мислення. Дидактичні ігри.

Форми зв'язку ЗДО і школи, вивчення системи вимог, які висуває до дитини школа.

Тема 27. Формування готовності дошкільника до навчання в школі.

Прогресивні ідеї Я.-А. Коменського, К.Д. Ушинського, Є.І. Тихеевої про підготовку дітей до школи. Дослідження цих проблем педагогами і психологами: А.В. Запорожець, Г.О. Люблінська, Л.А. Венгер, Г.М. Леушина, Р.С. Буре, А.М. Богуш, К.В. Назаренко, З.П. Плохій. Досвід Ш.О. Амонашвілі, В.О. Сухомлинського щодо підготовки дітей до школи.

Загальна і спеціальна підготовка дітей до школи. Розуміння готовності дітей до навчання в школі як розвиток всіх сторін особистості дитини. Мотиваційна готовність. Розумова готовність. Вольова готовність. Емоційно-психологічна готовність дітей до навчання в школі.

Формування підготовки дитини до школи, починаючи з раннього віку. Концепція дошкільного виховання з цього питання.

Ознайомлення дітей з життям школярів, виховання поваги до вчителя.

Спільна робота ЗДО і сім'ї щодо підготовки дитини до школи. Індивідуальна робота з дітьми. Діагностика готовності до школи кожної дитини.

МЕТОДИКА ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 1. Теоретичні основи математичної освіти дітей раннього та дошкільного віку

Виникнення математики і розвиток її як науки. Проблема навчання математики в сучасному житті. Завдання щодо формування математичних уявлень та подальшого математичного розвитку дітей. Основи математичної освіти дітей дошкільного віку. Зв'язок математичної освіти з іншими науками. Принципи математичної освіти дітей раннього та дошкільного віку. Діяльнісний підхід до математичної освіти дошкільників. Пізнавальний розвиток дитини дошкільного віку. Психолого-педагогічні концепції інтелектуального розвитку дошкільника як підґрунтя математичного розвитку дітей. Формування понять та уявлень. Поняття логіко-математичного розвитку дітей. Логічні операції мислення (аналіз, синтез, серіація, порівняння, абстрагування, класифікація, узагальнення).

Тема 2. Основні поняття математичної освіти дітей (число, множини, сенсорні еталони, форма, часові та просторові уявлення)

Основні математичні поняття. Множини. Поняття натурального числа. Види письмової нумерації. Розміри предметів. Вимірювання. Форма предметів. Геометричні фігури. Часові та просторові уявлення. Симетрія та її види. Сенсорні еталони.

Тема 3. Методи і прийоми навчання математики в ЗДО

Завдання логіко – математичного розвитку дошкільнят. Методика розвитку логіко – математичної сфери дошкільників. Особливості застосування методів навчання і виховання у формуванні елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку. Практичні методи: вправи, ігри, досліди, продуктивна діяльність. Наочні методи логіко-математичного розвитку. Словесні методи навчання математики в ЗДО. Інтерактивні методи навчання дошкільників математики.

Тема 4. Основні форми математичної освіти дітей раннього та дошкільного віку

Заняття – основна форма організації математичної освіти дітей раннього та дошкільного віку. Структура заняття залежно від віку дітей, змісту, обсягу матеріалу, поєднання програмних завдань і рівня знань та умінь дітей. Методичне забезпечення математичних занять. Планування навчально-виховної роботи з математики на заняттях і поза ними. Інтегровані та комплексні заняття.

Тема 5. Використання ігор математичної спрямованості в освітньому процесі закладу дошкільної освіти

Поняття про ігри математичної спрямованості. Структурно-змістова характеристика математичної гри. Специфіка настільно-поліграфічних ігор. Застосування дидактичних ігор в математичній освіті дошкільників. Ігри з цифрами і числами. Ігри подорож у часі. Ігри на орієнтування в просторі. Ігри з геометричними фігурами. Ігри на логічне мислення. Сюжетно-рольові ігри для логіко-математичного розвитку.

Тема 6. Використання цікавого дидактичного матеріалу для розвитку логічного мислення в дошкільників

Класифікація цікавого дидактичного матеріалу для розвитку логічного мислення. Завдання на розвиток здатності аналізувати. Завдання на формування класифікаційних умінь, здатності до абстрагування. Завдання на розвиток мислення за аналогією. Завдання на розвиток здатності до узагальнення. Математичні головоломки: Танграм, Піфагор, Монгольська гра, Колумбове яйце, Пентаміно. Дарунки для ігор Ф.Фребеля. Матеріали М.Монтессорі. Логічні блоки Дьенеша. Система Дж. Кюїзенера. Ігри, розроблені подружжям Нікітіних. Ігри В. Воскобовича. Картки-властивості 3. Семадені. Коректурні таблиці Н. Гавриш.

Тема 7. Методика навчання дітей лічби та обчисленню у різних вікових групах

Розвиток лічильної діяльності в дітей дошкільного віку. Поняття про рахунок. Методика ознайомлення дітей з множинами. Навчання дітей кількісної лічби. Визначення кількісного складу чисел з двох менших у межах 10. Кількісна та порядкова лічба. Ознайомлення з цифрами. Навчання дітей розв'язуванню арифметичних задач та прикладів.

Тема 8. Методика навчання порівнянню величин і вимірюванню у різних вікових групах ЗДО

Методи і прийоми формуванню у дітей уявлень і понять про величину предметів. Ознайомлення дітей з мірою. Навчання дітей вимірюванню. Вимірювання висоти, ширини, довжини. Вимірювання маси об'єктів. Вимірювання об'єму.

Тема 9. Методика формування уявлень і понять про форму предметів та геометричні фігури

Методи і прийоми формування у дітей уявлень і понять про форму предметів та геометричні фігури. Навчальна робота щодо ознайомлення з геометричними фігурами у першій молодшій групі. Ознайомлення з колом, трикутником та квадратом. Ознайомлення дітей з прямокутником, циліндром. Ознайомлення з поняттям многокутник.

Тема 10. Методика формування просторових орієнтацій у дошкільників та орієнтування в часі

Методи і прийоми формування просторових уявлень у дітей. Навчання дитини орієнтуватися «на собі». Ознайомлення з взаємозворотними напрямками. Розрізнення просторових напрямків від себе. Уміння орієнтуватися від іншого предмета. Формування умінь орієнтуватись на аркуші паперу. Методика формування часових уявлень у дошкільників. Методика навчання розрізненню частин доби. Методика ознайомлення з календарем як системою мір часу.

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ РІДНОЇ МОВИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ЗМІСТ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Тема 1. Основи дошкільної лінгводидактики: теоретико-метологічний огляд. Загальна характеристика та структура понятійної системи української дошкільної лінгводидактики. Хронологія становлення і розвитку української дошкільної лінгводидактики як науки. Українська дошкільна лінгводидактика: міждисциплінарні зв'язки. Методологічні, природничі, психологічні, лінгвістичні, педагогічні засади лінгводидактики.

Тема 2. Історичний огляд становлення дошкільної лінгводидактики. Лінгводидактична концепція К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського, І. І. Срезневського, Софії Русової і інших. «Рідномовні обов'язки» І. Огієнка. О. Ольжич: національне виховання українського дошкільця. Сучасний етап розвитку лінгводидактики в Україні. Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики в зарубіжних країнах.

Тема 3. Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку. Пізнавальна діяльність дітей дошкільного віку. Мовленнєва діяльність як один із видів пізнавальної діяльності. Структура мовленнєвої діяльності: мовленнєві дії, мовленнєві операції, мовленнєвий акт, мовленнєва ситуація. Чотири види мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, читання і письмо, їх характерні ознаки. Мовленнєві навички та мовленнєві вміння у структурі навчально-мовленнєвої діяльності дошкільників. Мовна та мовленнєва компетенції: зміст, особливості, характеристика. Специфіка реалізації принципу комунікативної спрямованості навчання на етапі дошкільного дитинства. Індивідуальний підхід до дитини під час навчального і повсякденного спілкування. Формування когнітивно-комунікативної, орієнтувально-планувальної, організаційно-комунікативної, мовленнєвої, комунікативно-діяльнісної компетенцій. Функції спеціалізованого спілкування вихователя з дітьми. Спеціальні принципи організації мовленнєвого спілкування з дітьми дошкільного віку. Вплив власного стилю мовленнєвого спілкування вихователя на розвиток комунікативно-мовленнєвої сфери дітей.

Тема 4. Онтогенез мовлення дітей дошкільного віку. Розвиток мовлення дітей у ранньому віці як педагогічна проблема. Становлення мовлення дітей від народження до 6 місяців. Характеристика мовленнєвого розвитку дітей 6-12 місяців. Організація життєво мотивованої діяльності спілкування. Розвиток мовлення дітей другого року життя. «Теорія стрибка» Вільяма Штерна. Характеристика розвитку мовлення дітей третього року життя. Форми мовлення дітей 4-5 років. Якісне новоутворення дітей 4-5 років – оволодіння активним розмовним мовленням. Словник дітей молодшого та середнього дошкільного віку. Розвиток монологічного мовлення дітей п'ятого року

життя. Якісні новоутворення у розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. Досягнення у розвитку мовлення дітей шести років.

Тема 5. Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей. Мета і завдання дошкільного закладу з розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови. Основні засоби розвитку мовлення дошкільників. Програмне забезпечення навчання дітей рідної мови в закладах дошкільної освіти України. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників. Форми навчання дітей рідної мови. Вимоги до організації та проведення мовленнєвих занять. Організація та методика проведення занять з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Концептуальні моделі сучасного заняття: традиційна, чотирикомпонентна, інтерактивна. Навчання рідної мови на заняттях: індивідуальних, індивідуально- групових та групових; комплексних і тематичних. Характерні особливості занять з рідної мови у різновікових групах дошкільників. Методи та прийоми розвитку мовлення дітей дошкільного віку: словесні методи, практичні методи, наочні, словесні та ігрові прийоми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 6. Виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку. Передумови виховання звукової культури мовлення. Особливості звуковимови дітей різного дошкільного віку. Завдання виховання звукової культури мовлення. Методика індивідуального обстеження стану звуковимови у закладі дошкільної освіти.

Методи та прийоми виховання звукової культури мовлення у дітей. Види і типи занять з виховання звукової культури мовлення. Лінгвістичний та лінгводидактичний аспект проблеми. Закономірності розвитку фонетичної компетенції у дошкільників. Методика виховання звукової культури мовлення на заняттях у закладі дошкільної освіти.

Тема 7. Методика словникової роботи в закладі дошкільної освіти. Лексика. Лексичне значення. Активний та пасивний словник. Особливості словника дітей дошкільного віку. Перші слова та їх характеристика. Теорія «відкриття» В. Штерна та Ш.Бюлер. Автономне (У. Еліасберг), «мале» (О.Ієсперсен) мовлення (С.Л.Рубінштейн, Л.С.Виготський). Кількісний склад словника дітей раннього віку. Завдання словникової роботи в дитячому садку. Зміст словникової роботи в кожній віковій групі за варіативними програмами. Принципи словникової роботи. Тематичні словнички. Словники- мінімуми. Заняття зі словникової роботи, їх види та типи (комплексні, тематичні, групові, індивідуально-групові). Заняття на ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів, на формування узагальнень, класифікації та наукових понять (за В.Й. Логіною). Класифікація дидактичних вправ зі словникової роботи (за Є.І. Тихєєвою). Дидактичні ігри в системі словникової роботи з дітьми, їх види та специфіка. Словникова робота під час режимних

моментів та на заняттях із інших розділів програми. Дидактична модель комплексної роботи з формування початкових уявлень про слово. Система вправ.

Тема 8. Формування граматичної правильності мовлення дітей дошкільного віку. Поняття граматичної будови мови. Поняття граматичної правильності мовлення. Граматичні значення. Характеристика мовленнєвих періодів. Дослідження проблеми вченими (О.М. Гвоздев, Н. Красногорський). Особливості засвоєння граматичної будови мови дітьми дошкільного віку. Типові граматичні помилки в мовленні дітей. Дитяче словотворення. Його види, типи. Механізми та принципи цього явища. Методика формування граматичної правильності мовлення у дошкільників. Перевірка дитячого мовлення і запобігання помилкам. Методи та прийоми формування граматичної правильності мовлення у дітей.

Тема 9. Методика розвитку зв'язного мовлення дошкільників. Діалог. Поняття зв'язного мовлення. Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Розвиток мовлення та спілкування у дошкільному віці. Зміст навчання дітей діалогічного мовлення. Розмова вихователя з дітьми – метод діалогічного мовлення. Бесіди з дітьми. Види бесід (вступна, супровідна, заключна; залежно від змісту: за змістом картин, за художнім твором, на тему досвіду дітей) і тематика бесід про докільця (за характером теми бувають широкі («Пори року») і вузькі («Осінь», «Весна»). Структура бесіди. Методика проведення бесіди.

Тема 10. Методика навчання дітей монологічного мовлення. Характеристика методів і прийомів навчання дітей монологічного мовлення. Види дитячих розповідей, їх класифікація. Прийоми навчання розповіданню. Навчання дітей розповіді за картинками. Методика навчання описовим розповідям (за іграшками, предметами, картинками). Складання дітьми сюжетних розповідей про іграшки (про одну іграшку та за сюжетною ігровою ситуацією). Методика навчання дітей розповіді з власного досвіду. Методика стимулювання словесної творчості та навчання дітей творчої розповіді. Види творчих розповідей. Дидактичні ігри та вправи на закріплення навичок розповідання.

Тема 11. Робота над переказом. Стимулювання дитячої словесної творчості. Переказ літературних творів як лінгводидактичне поняття. Способи організації переказу. Структура заняття з переказу. Мовленнєво-творча діяльність дошкільників. Методика стимулювання словесної творчості. Вправи з віршування. Способи керівництва мовленнєвотворчою діяльністю дітей.

Тема 12. Засвоєння виразного мовлення на етапі дошкільного дитинства. Поняття виразності мовлення. Структурні компоненти інтонації. Специфіка засвоєння виразного мовлення на етапі дошкільного дитинства. Мовленнєвий етикет.

Тема 13. Методика формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності дошкільників. Зміст і характеристика оцінної діяльності. Зміст поняття «оцінка». Педагогічна оцінка. Особливості оцінних

дій та оцінних суджень. Функції оцінно-контрольних дій. Дії оцінки і контролю в ігровій діяльності, як компоненти навчальної діяльності. Формування оцінно-контрольних дій під час розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Формування взаємооцінки.

Тема 14. Наступність і перспективність навчання дітей рідної мови в закладах дошкільної освіти та першому класі школи. Мовленнєва готовність дітей до школи як лінгводидактична проблема. Мовленнєва компетентність дитини старшого дошкільного віку: чинники, критерії, показники. Зміст діагностичних завдань із розвитку мовлення дітей. Формування комунікативно-мовленнєвої готовності дітей. Формування комунікативно-мовленнєвої готовності до школи дітей, які не відвідують заклад дошкільної освіти.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ДОВКІЛЛЯ

ТЕМА 1. Науково-теоретичні засади та зміст методики формування уявлень про довкілля.

Предмет і завдання методики ознайомлення дітей з довкіллям. Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям у ЗДО. Діяльнісний підхід до організації життєдіяльності дітей у довкіллі. Програмне забезпечення ознайомлення дітей з предметним довкіллям у ЗДО. Становлення особистості дошкільника у предметно-розвивальному середовищі ЗДО.

ТЕМА 2. Засоби та форми ознайомлення дітей з предметним довкіллям.

Засоби ознайомлення дітей з предметним довкіллям: картина як засіб ознайомлення з довкіллям; методика застосування карт розумових дій на різних видах занять; етапи складання розумових карт. Форми ознайомлення дітей і предметним довкіллям: заняття за спрямованістю змісту; заняття за дидактичними цілями; заняття за способом організації освітнього процесу; гра-стратегія - інтерактивна форма навчання дошкільників.

ТЕМА 3. Методи і прийоми ознайомлення дітей із предметним довкіллям
Методи і прийоми ознайомлення дітей з предметним довкіллям. Шляхи організації спостережень у предметному довкіллі. Ек'скурсії-огляди, розглядання предметів і бесіда про них, екскурсії за межі дошкільного закладу. Бесіди за змістом картин: бесіди за дидактичними картинками; бесіди за змістом репродукцій художніх картин. Методи опосередкованого ознайомлення дітей з предметним довкіллям. Дидактичну гра як засіб ознайомлення з довкіллям.

ТЕМА 4. Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів.

Поняття «якість» та «властивість» предметів. Вимоги до організації та проведення спеціальних занять із ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів. Методи для ознайомлення дітей з властивостями і якостями предметів. Роль дослідницько-експериментальної роботи в ознайомленні дітей з якостями та властивостями предметів. Роль мовлення у роботі з ознайомлення дітей з властивостями і якостями предметів.

ТЕМА 5. Виховання у дошкільників відповідального ставлення до довкілля.

Методи ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки. Правила пожежної безпеки, які повинні знати діти дошкільного віку. Специфіку занять з ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки. Методи ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Правила дорожнього руху, які повинні знати діти дошкільного віку. Специфіка занять з ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.

ТЕМА 6. Дитина дошкільного віку в соціальному довкіллі.

«Дитинство» як педагогічна категорія. Періоди розвитку дитинства за Л. Демоза. Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки.

Багатовекторність соціуму у свідомості дітей. Чинники формування картини світу в дитячому віці.

ТЕМА 7. Особливості становлення взаємин дошкільника.

Принципи взаємовідносин дітей і дорослих у сучасному освітньому просторі. Стосунки з однолітками як чинник формування уявлень про соціальний і предметний світ. Структурні компоненти ровесницьких стосунків на етапі дошкільного дитинства. Поняття та особливості дитячої субкультури. Змістовна і формальна зміна стосунків з ровесниками на різних етапах дошкільного дитинства.

ТЕМА 8. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з явищами суспільного життя.

Форми, методи, засоби та принципи ознайомлення дітей з рідним краєм і Батьківщиною. Форми, методи, засоби та принципи ознайомлення дітей з національними символами України. Основні напрями формування в дітей основ економічної культури.

ТЕМА 9. Зміст, завдання та принципи ознайомлення дітей з природним довкіллям.

Природа як фактор загального психічного розвитку дитини. Сутність сенсорного виховання дітей в процесі спілкування з природою. Шляхи формування пізнавальних інтересів дітей у процесі ознайомлення з природою. Роль розвитку спостережливості у дітей у процесі ознайомлення з природою. Принципи і завдання екологічного, естетичного виховання та любові до праці. Основні принципи відбору змісту знань про природу для дітей дошкільного віку.

ТЕМА 10. Куток природи як основна матеріальна база ознайомлення дітей з природним довкіллям.

Розміщення і обладнання кутка природи. Рослини в кутку природи: кімнатні рослини кутка природи і зимового саду. Способи догляду за кімнатними рослинами. Сезонні зміни у рослинних об'єктах кутка природи. Тварини в кутку природи: утримання риб у кутку природи. Риби місцевих водойм і екзотичні риби, їх біологія, умови утримання. Влаштування акваріуму і догляд за ним. Птахи в кутку природи. Утримання в кутку природи папуг, канарок, їх біологія і умови утримання. Ссавці - постійні мешканці кутка природи: морська свинка, хом'ячок, їх біологія та умови утримання. Тимчасові мешканці кутка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи) і хребетні (земноводні, плазуни), їх біологія й умови утримання.

ТЕМА 11. Ділянка дитячого садка як основна матеріальна база ознайомлення дітей з природним довкіллям.

Навчально-виховне значення ділянки дитячого садка. Квітники та газони на ділянці, їх влаштування. Підбір декоративних квітникових рослин: багаторічних, дворічних, однорічних з урахуванням строків цвітіння та естетичних вимог. Біологія й агротехніка їх вирощування. Створення кутків дикоростучих рослин на ділянці дитячого садка. Город на ділянці дитячого садка, його планування. Підбір овочевих культур, їх біологія й агротехніка. Плодовий сад, його планування. Підбір плодових дерев і ягідних культур. Посадка саду та догляд за ним у різні пори року. Утримання дрібних свійських тварин на ділянці дитячого садка, влаштування приміщень, догляд. Приваблювання птахів на ділянці в різні пори року. Влаштування годівниць, штучних гніздівель.

ТЕМА 12. Методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природним довкіллям.

Використання різноманітних методів і прийомів ознайомлення дошкільників з природою. Взаємозв'язок методів, пріоритетність у їх застосуванні. Наочні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Практичні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Словесні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.

ТЕМА 13. Форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природним довкіллям.

Основні форми ознайомлення дітей з природою. Заняття як важлива форма ознайомлення дітей з природою. Зміст знань, умінь і навичок, що формуються на заняттях, виходячи з вимог програми. Відбір матеріалу для занять. Комплексні заняття. Експерсії як вид занять. Місце експерсії в системі роботи щодо ознайомлення з природою в дитячому садку. Зміст експерсій, їх тематика. Структура експерсій. Методика проведення експерсій. Цільова прогулянка як форма роботи. Відмінність цільової прогулянки від експерсії. Методика проведення цільової прогулянки. Зміст спостережень на цільових прогулянках. Повсякденні прогулянки на ділянці дитячого садка, їх значення та місце в системі роботи щодо ознайомлення з природою.

ТЕМА 14. Засоби фіксації знань дітей про природне довкілля.

Особливості ведення календарів природи і погоди у групах раннього/молодшого/середнього/старшого віку. Складання гербаріїв, колекцій, букетів у групах раннього/молодшого/середнього/старшого віку. Повсякденні спостереження, праця і пошукова діяльність дошкільників у кутку природи. Свята та розваги на природничому матеріалі.

МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ТЕМА 1. Предмет теорії та методики фізичного виховання дітей дошкільного віку

Поняття про теорію та методику фізичного виховання дітей дошкільного віку, її предмет і мету. Основні ланки системи фізичного виховання. Взаємозв'язок теорії фізичного виховання дітей з іншими науками. Розвиток теорії фізичного виховання дітей дошкільного віку. Завдання фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку. Засоби фізичного виховання. Єдність організму та навколишнього середовища. Здоровий спосіб життя як передумова фізичного виховання.

ТЕМА 2. Фізичне виховання дітей раннього та переддошкільного віку

Фізичне виховання дітей першого року життя. Фізичне виховання дітей другого року життя. Фізичне виховання дітей переддошкільного віку. Характеристика програм з фізичного виховання. Сучасні проблеми теорії фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку.

ТЕМА 3. Загальні основи навчання та розвитку дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання

Єдність навчання, виховання та розвитку дітей у процесі фізичного виховання. Принципи навчання. Методи та прийоми навчання фізичних вправ. Закономірності формування рухових умінь і навичок.

ТЕМА 4. Розвиток рухових якостей у дітей дошкільного віку

Розвиток швидкості. Розвиток спритності. Розвиток гнучкості. Розвиток витривалості. Розвиток сили.

ТЕМА 5. Зміст і методика навчання рухам дітей дошкільного віку

Методика навчання дітей основним рухам. Загальнорозвиваючі вправи. Вправи із шикунання та перешикування. Танцювальні вправи.

ТЕМА 6. Рухливі ігри як засіб гармонійного розвитку дитини. спортивні ігри та методика їх проведення

Оздоровче та виховне значення рухливих ігор. Організація та методика проведення рухливих ігор. Керівництво рухливими іграми в різних вікових групах. Рухливі ігри під музику. Методика проведення ігор спортивного характеру.

ТЕМА 7. Вправи спортивного характеру

Значення вправ спортивного характеру для фізичного розвитку дошкільників. Зимові спортивні вправи: катання на санчатах, лижах, ковзанах. Методика навчання дошкільників вправам спортивного характеру: катанню на роликівих ковзанах, велосипеді, самокаті. Методика навчання дошкільників плаванню.

ТЕМА 8. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня

Ранкова гімнастика та гімнастика після денного сну. Фізкультурні хвилинки. Фізкультурні паузи.

ТЕМА 9. Методика проведення занять з фізичної культури

Типи занять з фізичної культури. Структура та зміст занять з фізичної культури. Організація дітей на заняттях з фізичної культури. Заняття з фізичної культури на відкритому повітрі. Особливості проведення занять з фізичного виховання у різних вікових групах. Методика проведення занять з фізичної культури у змішаних за віком групах.

ТЕМА 10. Забезпечення рухової активності в повсякденному житті дітей

Оптимальна рухова активність – необхідна умова всебічного розвитку дітей. Керівництво самостійною руховою діяльністю дітей. Організація активного відпочинку дітей.

ТЕМА 11. Планування й облік роботи з фізичного виховання у закладі дошкільної освіти

Основні вимоги до планування навчального матеріалу з фізичної культури. Розподіл програмного матеріалу з фізичної культури у перспективному плані. Оперативне планування з фізичної культури. Облік роботи з фізичної культури у закладі дошкільної освіти.

ТЕМА 12. Створення умов для фізичного виховання дітей у закладі дошкільної освіти

Вимоги до інвентарю. Обладнання групової кімнати. Обладнання фізкультурного залу. Обладнання фізкультурного майданчика.

ТЕМА 13. Організація та керівництво системою фізичного виховання в закладі дошкільної освіти

Функціональні обов'язки директора, педагогів і медичних працівників у організації фізичного виховання дітей. Лікарсько-педагогічний контроль за фізичним вихованням. Контроль за станом здоров'я та фізичним розвитком дітей. Контроль за розвитком рухів й організацією рухового режиму дітей. Контроль за організаційними формами фізичного виховання дітей. Завдання та зміст роботи методиста. Інспектування системи фізичного виховання в закладах дошкільної освіти.

Список літератури:

Основна

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі"/ наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. К.: Світич, 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція), Київ, 2021. 38 с.
3. Барб-Галль Франсуаза. Як розмовляти з дітьми про мистецтво / пер. з франц. Софії Рябчук. Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. 192 с.
4. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. К. : Видавничий Дім "Слово", 2015. 408с.
5. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Саприкіна О.В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К. : Видавничий Дім "Слово", 2015. 408с.
6. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. К : Видавничий Дім "Слово", 2010. 304 с.
7. Борин Г. В. Художньо-естетичний розвиток дітей : навчально-методичні рекомендації для проведення практичних занять студентів спеціальності “Дошкільна освіта”. Івано-Франківськ. 2019. 56 с.
8. Вільчковський Е. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: [навч. посіб.]. Суми : ВТД "Університетська книга", 2019. 428 с.
9. Гавриш Н. Розумне виховання сучасних дошкільнят К. : Видавництво: "Видавничий Дім "Слово", 2015. 176 с.
10. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки "Дошкільна освіта", вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків. Кам'янець-Подільський. Аксіома, 2015. 196 с.
11. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 450 с.
12. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.
13. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія/ А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
14. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / Упорядники К.Л.Крутий, Н.В.Погрібняк. 4-те видання. Доповнене. Запоріжжя: ТОВ "Ліпс"ЛТД, 2012. 336 с.
15. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку "Соняшник" / Л. В. Калуська. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 88 с.
16. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід) : монографія. К : СтилоС, 2000. 336 с.
17. Кочерга О. В. Початок життя – становлення творчості : Посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів. К : Кобза, 2003. 256 с.
18. Лохвицька Л.. Калейдоскоп моральності для дошкільнят: розвивально-виховний контент: Навчально-методичний посібник із морального виховання дітей. Видавництво "Мандрівник", 2020. 208с.
19. Матвієнко С. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Ніжин. : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
20. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за ред. Г. В. Сухорукової. К. : Слово, 2010. 376 с.
21. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: підручник. К.: Академвидав, 2015. 400 с.

22. Пагута Т.І, Ілюк Л.В. Фізичний розвиток дітей в умовах в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. Р., 2021.
  23. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника : перспективи розвитку. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 136 с.
  24. Половіна О., Кондратець І. Артосвіта : навчально-методичний посібник. К. : Київ. у-тет ім. Б. Грінченка, 2022. 556 с.
  25. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : "Академвидав", 2016. 456 с.
  26. Програма розвитку дітей дошкільного віку "Впевнений старт" / О. О. Андрієтті, О.П. Голубович, О. П. Долинна, Т. В. Дяченко, Т.С. Ільченко, Г. Є. Іванова, Г.М. Лисенко, Т. В. Панасюк, Г. В. Петрова, Т.О. Піроженко, Н. М. Романко, Н.А. Случинська, Н.І. Трикоз. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 104 с.
  27. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку "Впевнений старт" *Палітра педагога*. 2010. №4. С.4-26.
  28. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років "Оберіг". Тернопіль : Мандрівець, 2014.
  29. Семенов О. С. До питання спрямованості особистості. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Сер. "Педагогічні науки". 2015. № 1. С. 109-115.
  30. Семенов О. С. Творча дитина: зрозуміти і підтримати. *Дошкільне виховання*, 2016. № 4. С. 2 5.
  31. Семенов О. С. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі : монографія. Луцьк : ПДВ "Твердиня", 2017. 520 с.
  32. Семенова Н. І. Розвиток людської індивідуальності у контексті становлення особистості. *Проблеми педагогічних технологій* : зб. наук. пр. – Луцьк : [б. в.], 2003. Вип. 2. С. 39–43.
  33. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник. К : Міленіум, 2006. 346 с.
  34. Система розвивально-ігрових занять з ейдетики для дітей старшого дошкільного віку: Посібник для студ. вищ. навч. закладів / Уклад.: Н.В. Стаднік, Г.В.Беленька, Ю.О. Волинець. К.:ЦП "Компринт", 2018.
  35. Терещенко О. П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності : Навч.-метод. посібник до Базової програми "Я у світі". К : Світич, 2009. 242 с.
  36. Шалімова Л.Л. Фізичне виховання дошкільників. Молодший вік Х.: Видавництво "Ранок", 2017. 208с. (Серія "Сучасна дошкільна освіта").
  37. Шульга Л. М. Барвіста радість. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. 3-є вид., виправ. й доп. Методичний посібник. Запоріжжя : ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2017. 336 с.
  38. Шуть М. Школа ігромайстерності : метод. матеріал. К. : Видавничий дім "Шкільний світ": Видавництво Л. Галіцина, 2006. 128 с.
- Додаткова:*
1. Богуш А. Перші кроки грамоти. Передшкільний вік: навчальний посібник К.: Слово, 2013. 424с.
  2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. К. : Видавничий Дім "Слово", 2015. 704 с.
  3. Брежнева О. Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія: монографія; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проблем виховання. Мелітополь : Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2018. 481 с.
  4. Брежнева О.Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 481 с.

5. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку навчальний посібник для студ. дошкільних факультетів вищ. пед. навч. закладів. МОНУ. 3-тє вид., стер. Суми : Університетська книга, 2017. 428 с.
6. Гнізділова О. А. Методика організації експериментально-дослідницької діяльності дошкільників у природі. Інноваційні технології дошкільного виховання: навчально-методичний посібник. Полтава, 2011. Випуск 5. С. 44 – 64.
7. Гаубас С. М. Особливості статевого виховання дітей різного віку в сучасних умовах *Все для вчителя*. 2006. № 1-2. С. 22-25.
8. Короткова Н.А. Сюжетно-рольова гра старших дошкільників *Дитина в дитячому садку*. 2016. № 2. С. 84-87
9. Маценко Т.М., Веткова Н.О., Мельникова А.Г., Завірюха Т.С. Ігротека вихователя ДНЗ. Система розвивальних ігор для дітей 5-6-ти років. Старша група: Посібник для студ. вищ. навч. закладів . Х.: Вид. група "Основи", 2017. 144с.
10. Олійник М.І., Журат Ю.В., Фесун Г.С. Розвиток та діагностика пізнавальних процесів дошкільника: навчально-методичний посібник. Чернівці: Родовід, 2019. 176с.
11. Павлюк Т.О. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: навч.-мет.посібник для студ. напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта. Рівне, 2016. 120с.
12. Пагута Т.І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навчально-методичний посібник / Упорядник Т.І. Пагута. Львів : "Новий Світ-2000", 2021. 298 с.
13. Семенова Н.І. Формування здорової особистості дитини старшого дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї. Луцьк : Твердиня, 2018. – 256 с.
14. Семенова Н.І., Брушневська І.М. Корекційна валіза вихователя дошкільного навчального закладу. Луцьк : Друк Формат. 2017 р. 308 с.
15. Яшник С.В. Гендерний підхід у вихованні: Методичні рекомендації. К.: НАУ, 2008. 32 с.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. / Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doskiltnoyi%20osvity.pdf
2. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОРМ-ВІСІМ В.Б., 2020. 44 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTcJ-NO3SISU47Gd/view>
3. Положення про заклад дошкільної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 р. № 305 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 86). / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2021-п#Text>
4. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2628-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Програми розвитку дітей дошкільного віку / Департамент освіти і науки Запорізької міської ради. URL: <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskiltного-viku>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Конкурсний бал вступника оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Вступне випробування проводиться у письмовій формі за допомогою тестових технологій. У ході вступного випробування вступник розв'язує 20 завдань.

1 рівень (високий): 200–180 балів виставляється вступникам, які в повному обсязі

виконали завдання (тестові завдання), продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; адекватно оперують ними при розв'язанні завдань; виявили творчу самостійність, здатність аналізувати факти, які стосуються наукових проблем. Усі завдання (тестові завдання) розв'язані (виконані) правильно, без помилок.

2 рівень (середній): 179–160 балів виставляється за умови достатньо повного виконання завдань (тестових завдань). Розв'язання завдань має бути правильним, логічно обґрунтованим, демонструвати творчо-пізнавальні уміння та знання теоретичного матеріалу. Разом з тим, у роботі може бути допущено декілька несуттєвих помилок.

3 рівень (достатній): 159–140 балів виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Вони, зазвичай, носять фрагментарний характер. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел із навчальної дисципліни та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї.

4 рівень (низький): 139–100 балів виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальної дисципліни вступник не знає, її понятійно-категоріальним апаратом не володіє. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

Голова фахової атестаційної комісії

Володимир АНТОНЮК

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Олег ДИКИЙ